

Mogu li se maligne bolesti u djece rano otkriti?

Rak u djece je često vrlo teško prepoznati. U vrijeme postavljanja dijagnoze velik dio dječjih neoplazmi je proširen po tijelu. Roditelji trebaju обратити pozornost na neuobičajene znakove ili simptome koji persistiraju, kao neobjašnjiv gubitak težine, stalan umor, neobjašnjivo bljedilo, bolovi, otekline ili tvorbe, krvarenja po koži i sluznicama, učestale temperature ili infekcije koje ne prolaze nakon antibioticske terapije, česte glavobolje praćene povraćanjem. Djecu treba voditi na redovite sistematske pregledne. Iako se neke neoplazme u odraslim mogu sprječiti promjenama životnih navika koje smanjuju faktore rizika, za sada nema načina da se sprječi rak u djeteta. U vrlo rijetkim obiteljima s poznatim mutacijama gena i nasljednim neoplazmama, neophodno je genetsko testiranje i redovito praćenje djece.

Kako se liječe maligne bolesti u djece?

Liječenje ovisi o vrsti i proširenosti maligne bolesti. U liječenju se najčešće koristi kemoterapija, ili kombinacija kemoterapije, operacije i/ili zračenja, a provodi ga tim specijaliziranih stručnjaka na čelu s pedijatrijskim onkologom. Kemoterapija je liječenje raka kemijskim sredstvima koja se zovu citostatici. Citostatici uništavaju zločudne stanice različitim djelovanjem na diobu stanica, pa se radi boljeg antitumorskog učinka istovremeno primjenjuje više lijekova – polikemoterapija. Zračenje ili radiotherapija koristi se snopovima ionizirajućih zraka koji prodiru u tijelo na precizno zadanom mjestu i uništavaju tumorsko tkivo. Najčešći uređaji koji se primjenjuju u radiotherapiji su linearni akcelerator i kobalt-bomba. Ponekad je u liječenju neophodna transplantacija (presađivanje) krvotvornih matičnih stanica ili koštane srži. Planiranje terapije ovisi ne samo o vrsti i stadiju bolesti nego i o odgovoru na započeto liječenje. Poseban problem su neželjeni učinci terapije. Srećom, danas raspolažemo efikasnim lijekovima (tzv. potporna terapija) koji mogu sprječiti, ublažiti ili potpuno ukloniti nuspojave. Na taj način znatno poboljšavaju kvalitetu života djece za vrijeme liječenja i pozitivno utječu na ishod bolesti.

Istine i predrasude

U našoj sredini rak je još tabu-tema. Za većinu ljudi pričati o raku je iznimno teško, katkad i neprihvatljivo. Rak nije smrtna presuda i najveći dio djece s malignim bolestima danas se uspješno izlječi.

Spoznaja o malignoj bolesti djeteta mijenja život obitelji iz temelja. Nevjera, poricanje, strah, tuga, ljutnja, depresija, normalni su roditeljski osjećaji pri suočavanju s dijagnozom. Uz emocionalni, obitelj trpi golemi organizacijski i materijalni teret. Teška bolest djeteta zapravo je bolest obitelji.

Rak nije zarazna bolest pa se od bolesnog djetete ne mogu „zaraziti“ druga djeca.

Rak gotovo nikad nije nasljedan i ekstremna je rijekost da drugo dijete u obitelji oboli od iste bolesti.

Za vrijeme terapije zračenjem, bolesno dijete se može bez bojazni družiti s drugom djecom. Njegov organizam ne sadrži radioaktivne tvari i nije opasan za okolinu.

Mnogi roditelji smatraju da djetetu ne treba reći da ima rak, nego ga „poštedjeti“ istine. Međutim, većina djece zna da je ozbiljno bolesna, a neka vjeruju da je bolest kazna za nešto što su učinili i nepotrebno osjećaju krivnju. Djecu je potrebno, primjereno dobi i zrelosti, nježnim i iskrenim razgovorima upoznati s bolešću te im pružiti potporu, ohrabrenje i ljubav. Istina umanjuje stres, strah, tjeskobu i osjećaj krivnje, a povećava suradnju u liječenju.

Za izdavača: Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb
Autorica: prof. dr. sc. prim. Jelena Roganović, dr. med.
Urednica: mr. sc. Irena Dže-Staričević, prof. i voditeljica Projektnog ureda „zdravi grad - Rijeka“
Fotografija: Petar Fabijan
Lektorirala: Martina Piškar, prof., Lobel
Grafičko oblikovanje: Kristina Rena, dipl. ing., Dragon
Tisk: Zambelli
Rijeka, studeni 2009.

Moja prijateljica je bolesna

Maligne bolesti u djece

Rak u djece – rijedak i izlječiv

U širem smislu „rak“ je općeprihvaćen naziv za zločudnu ili malignu bolest. Karakterizira ga nekontrolirani rast i dioba stanica, njihova sposobnost da prodiru u zdravo okolno tkivo i da se šire u udaljena područja putem krvi i limfe čineći metastaze.

Maligne bolesti u djece su rijetke i čine 1 - 2% svih neoplazmi u općoj populaciji. Godišnja učestalost procjenjuje se na 14:100.000 djece u dobi do 15 godina. U Hrvatskoj svake godine od raka oboli nešto više od stotinu djece. Posljednjih desetljeća postignut je izvanredan napredak u liječenju; današnjom terapijom postiže se izlječenje u više od 75% oboljele djece. Unatoč tomu što je rijedak a rezultati liječenja vrlo dobri, rak je drugi po učestalosti uzrok dječje smrtnosti, odmah nakon prometnih nesreća.

Maligne bolesti u djece se bitno razlikuju od malignih bolesti u odraslih

U dječjoj dobi najčešće su leukemije, slijede tumori mozga, limfomi i drugi tumori. Nasuprot tomu, u odraslih su najčešći rak pluća, debelog crijeva, dojke i prostate. Nadalje, maligne bolesti u djece pokazuju općenito bolji odgovor na kemoterapiju. Djeca također bolje podnose kemoterapiju od odraslih. Međutim, budući da liječenje može imati neželjene posljedice, djeca koja se izlječe zahtijevaju dugotrajan i pažljiv nadzor.

Liječenje djece s malignim bolestima je vrlo kompleksno i potrebno ga je provoditi u specijaliziranim pedijatrijskim onkološkim centrima gdje rade posebno obrazovani lječnici, medicinske sestre i stručnjaci drugih profila. U Hrvatskoj postoji četiri takva centra. Od velike je važnosti praćenje rezultata liječenja i suradnja između centara.

Od kojih malignih bolesti djeca najčešće obolijevaju?

Leukemije su najčešće maligne bolesti u djece i čine trećinu svih dječjih neoplazmi. Najčešća je akutna limfatična leukemija, od koje pretežno obolijevaju djeца od 2. do 6. godine života. Leukemija nastaje zbog nekontrolirane diobe bijelih krvnih stanica u koštanoj srži. Simptomi su opća slabost, blijedilo, krvarenja po koži, iz nosa ili desni, povišena temperatura, bolovi u kostima i zglobovima, gubitak težine i drugi.

Tumori središnjeg živčanog sustava (mozga i leđne moždine) su druge po učestalosti dječje neoplazme (20%). Većina potječe iz malog mozga ili moždanog debla. Iako se javljaju u svim dobnim skupinama, najčešće obolijevaju djeça između 5. i 10. godine. Mogu uzrokovati glavobolje, mučnine, povraćanje, mutan vid ili dvoslike, vrtoglavice, poremećaje hoda i ponašanja. Tumori leđne moždine su u djece rijetki.

Limfomi su maligni tumori limfnog tkiva koji čine 15% dječjih neoplazmi. U vrijeme postavljanja dijagnoze većina limfoma je rasprostranjena po tijelu. Najčešće se

prezentiraju perzistentnim bezbolnim povećanjem limfnih čvorova. Dijele se na non-Hodgkinove limfome i Hodgkinovu bolest. Non-Hodgkinovi limfomi su najčešći u djetinjstvu; Hodgkinova bolest je češća u adolescenata i odraslih.

Neuroblastom je maligni tumor koji potječe od primitivnog nervnog tkiva i čini 7% dječjih neoplazmi. Najčešći je u prvoj godini života, a većina djece je mlađa od 5 godina. Iako može nastati bilo gdje u tijelu, pretežno se javlja u trbušu a manifestira se vidljivim povećanjem trbuha, bolovima ili drugim nespecifičnim simptomima.

Wilmsov tumor ili nefroblastom je najčešći maligni tumor bubrega u djece i čini 5% svih dječjih neoplazmi. Katkad zahvaća oba bubrega. Najčešći je u djece do 3 godine, a nakon 6. godine je iznimno rijedak. Obično se prezentira velikim trbuhom s bezbolnom tvorbom koju roditelji slučajno zamijete ili napipaju; drugi simptomi su rjeđi.

Djeca mogu oboljeti i od malignih tumora mišićnog (rabdomiosarkom) i drugih mekih tkiva, malignih tumora kosti (osteosarkom, Ewing sarkom), oka (retinoblastom), jetre (hepatoblastom, hepatocelularni karcinom), zametnih ili germinativnih stanica, malignih epitelnih tumora te, rijetko, drugih.

Koje su uzroci nastanka malignih bolesti u djece?

Uzroci nastanka najvećeg broja dječjih neoplazmi su nepoznati. Rak nastaje poradi promjena (mutacija) gena koje dovode do nekontroliranog rasta i diobe stanica. Faktori rizika za nastanak raka u odraslih su pušenje, izloženost UV zrakama i drugim izvorima zračenja, izloženost kancerogenima kojih ima u hrani, radno ili životnoj sredini, ali u djece nisu dokazani. Uloga nasljeđa odgovorna je za nastanak iznimno malog broja dječjih neoplazmi.

Ako Vaše dijete oboli od raka, važno je znati da ni Vi ni ono niste učinili ništa što je moglo biti uzrokom bolesti.